

Рецензія
на дисертаційну роботу **Сюн Яхуань**
**«МИСТЕЦТВО СОПРАНО ЯК ВИКОНАВСЬКИЙ ФЕНОМЕН:
НАЦІОНАЛЬНІ ТА МОВНОСТИЛЬОВІ ПРІОРИТЕТИ»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – музичне мистецтво

Концептуальне вивчення вокального мистецтва охоплює різні наукові виміри – історичний, культуротворчий, виконавсько-технологічний, психологічний, що висвітлюють різні фахові аспекти діяльності співака, репертуарні пріоритети й ментальні відмінності.

В сучасних умовах активного наукового інтересу до виконавства гостро затребуваним стає тяжіння самих музикантів до осмислення своєї творчості як *мистецтва інтерпретації*. Серед питань сучасної інтерпретології семантика виконавських засобів виразності посідає вагомe місце.

Спираючись на категоріальний синтез теоретичного музикознавства та виконавського мистецтва, інтерпретологія увиразнює чітку тенденцію їх внутрішньої взаємообумовленості. Запропоноване дослідження Сюн Яхуань, присвячене вивченню специфіки мистецтва сопрано, як раз і увиразнює цю тенденцію, через порівняння мовностильових та національних пріоритетів європейської і китайської традицій. Саме тому можна вітати появу такої дисертації за формулювання теми, яка є *відповідною* провідному напрямку кафедри (де навчалася аспірантка) та когнітивному музикознавству в цілому.

Актуальність теми дисертаційної роботи полягає в тому, що:

по-перше, в українському музикознавстві немає досліджень, присвячених системному узагальненню специфіки мистецтва сопрано у порівняльному аналізі різних культур;

по-друге – на сьогодні постає питання осмислення феномену мистецтва сопрано у глобалізаційних процесах сучасного музичного мистецтва;

по-третє, бракує новітніх досліджень щодо ролі тембру-амплуа – *персоніфікації* – співацького голосу в композиторській творчості ХХ століття, виконавської поетики в цілому.

Мета дослідження цілком відбиває нагальний стан сучасного музикознавства, а саме – сприяє виявленню специфіки мистецтва сопрано через порівняння мовностильових та національних пріоритетів розвитку цього виконавського феномена в культурі минулого та сьогодення. Ця наукова проблематика розкривається в дисертації Сюн Яхуань завдяки висвітленню статусу мистецтва сопрано як виконавського феномена, який через тембро-образ персоніфікує жіночу іпостась світу та узагальнює вокальні візії жіночих образів в наскрізний архетип світової музичної культури.

Дисертація містить аналіз національних вокальних традицій Європи та Китаю крізь призму мистецтва сопрано, що засвідчив певний історико-культурний паралелізм їх розвитку. Порівняння мистецтва сопрано в контексті зазначених традицій окреслило історико-культурний ландшафт їх розвитку та з'ясувало наявність ментальних мовностильових механізмів засвоєння співаками «чужої» культури.

Шляхом дешифрування музично-поетичної символіки вокальних творів в дисертації узагальнюються *мовностильові комплекси*, що увиразнюють когнітивну складову виконавської творчості, а саме – розуміння стильової репрезентації української та китайської картин світу.

В дисертації Сюн Яхуань запропоновано *дослідницький алгоритм порівняння співацького жіночого голосу* в контексті європейської та китайської вокальних традицій, який містить: генотип, технологію, типологію, репертуар, сценічну складову, національно-ментальні особливості (с. 39 дис.). Ці складові аналізу утворюють *когнітивну модель*, що уможливило вивчення як вокального стилю певної національної традиції, так і стилю творчості конкретного співака.

У Розділі 1 широко представлена *історіографія* питання, що дозволило окреслити найважливіші історичні і теоретичні аспекти представленої теми. Наприкінці підрозділу 1.1 робиться висновок, що у виконавському мистецтві ХХІ століття сопрано залишається одним із найзатребуваніших голосів серед інших. Авторка слушно наголошує: «Цей тип жіночого голосу виявився

універсальним з точки зору розкриття багатства та повноти жіночих образів новоєвропейської культури. Еволюція семантичних амплуа сопрано відкрила композиторам великі можливості для формування нового типу виконавиць, чия відмінність базується на трансформації вокально-технічної та образно-драматичної підготовки» (с. 62 дис.).

У Розділі 2 акцентовано значення теорії музичного символу та китайської символології, що безпосередньо впливають на композиторське мислення та авторську семіосферу вокальних творів і слугують когнітивним інструментом вокаліста при вивченні *іншонаціонального* твору.

Символіка, закладена в поетичних текстах, мелодіях, інструментальному супроводі, стилі виконання в китайській музиці відображає, на думку Сюн Яхуань, філософські, культурні та духовні ідеї нації. «... В китайській вокальній музиці, що має багатовікову традицію (синтез естетики, філософії та мистецтва), тріада “символ – образ – тембр” є основою художньої виразності, яка поєднує глибокий символізм, витончену емоційну образність та унікальні тембральні характеристики» (с. 104 дис.).

Специфіку матеріалу, яким є співацький голос – природний інструмент вокаліста, розкриває порівняльно-когнітивний метод. Засадничим підґрунтям для розкриття теми є інтерпретологія як наука про виконавство, а саме – той розділ, що стосується феноменології особистості музиканта – «*homo musicus*» (за Л. Шаповаловою). Оскільки суб'єктом музичного твору є *homo musicus* у трьох іпостасях (композитор – людина, яка творить (*homo creator*); виконавець – *homo interpretator*; слухач – *homo cognitiuus*), людина, яка пізнає), то специфіку вокального мистецтва дозволяє розкрити когнітивний підхід. Більш того, дослідження співацького голосу розкриває його сутність як аналога образу людини через тембр (темброву персоніфікацію).

Вибір методології визначений феноменологічним розумінням ролі співацького голосу, обумовленості його специфіки висотним діапазоном, тембровими якостями, що пов'язані також зі сценічним амплуа. Ці питання й досі не висвітлені в теорії музичного виконавства повною мірою, втім саме

вони складають зміст *порівняльно-інтерпретативної концепції, яка є інноваційною складовою дослідження жіночого високого співацького голосу*. Сюн Яхуань додає також порівняльно-феноменологічний підхід як для з'ясування кардинальних відмінностей функціонування жіночого сопрано у професійному мистецькому середовищі Китаю та Європи, так і для виявлення можливих «точок перетину» між носіями різних національних традицій співу згідно з вокально-професійними стандартами.

Отже, феноменологічний вимір дослідження дозволив дослідниці через мистецтво сопрано осмислити жіночі образи в камерно-вокальній музиці, що існують в різних національних картинах світу та мовностильових символах «... **як архетип древа музики**, що інтерпретуються та “живляться” у виконавській творчості носіїв цього типу співацького голосу» (с. 26 дис.).

Матеріалом дослідження слугують твори західноєвропейських, українських та китайських композиторів, тому задіяність компаративного аналізу, на думку рецензента, є влучною. В результаті аналізу, у висновках мистецтво сопрано визначено як *виконавський феномен, який через тембр персоніфікує жіночу іпостась світу з його архетипами та символами* (с. 177 дис.). Порівнявши європейське і китайське виконавське мистецтво крізь «фокус» творчого буття жінок-сопрано (широко затребуваного в світовій практиці типу високого жіночого співацького голосу), дисертантка стверджує, що «... на перший погляд, переважають відмінності. Однак в умовах глобалізації вокальне виконавство Сходу все більш переходить від багатовікової ізоляції до активної творчої взаємодії із Заходом» (там саме).

Окремий інтерес викликав розгляд етапів розвитку вокальних жанрів в українській музиці після М. Лисенка. Тенденції, намічені українським класиком, дисертантка розділяє на три напрямки. Перший, безпосередньо пов'язаний із фольклорним джерелами та народною пісенністю, базується на принципах стилізації; другий – репрезентує традицію романтизованої лірики на ґрунті солоспіву та його різновидів; третій презентує новий тип вокальних творів, в яких посилюється роль драматизму, психологічність, і де, відповідно,

кантиленність змінюється на декламаційність (с. 128 дис.). При цьому підкреслюється, що кожний композитор створює власні «версії» цих різновидів камерно-вокальних творів.

Дисертація має логічну структуру і струнку послідовність викладу матеріалу. Завдання відповідають меті і розкриваються в тексті роботи, узагальнюючись в висновках.

З точки зору жанрово-стильового наповнення усі проаналізовані в дисертації твори являють собою доволі цікавий і неординарний художній синтез, в якому органічно поєдналися різноманітні творчі ідеї і виконавські прийоми.

Підкреслюю ґрунтовну теоретичну базу та концептуальні методологічні засади дослідження Сюн Яхуань. Залучені наукові джерела містять методологічні та практичні засади вокального мистецтва, питання генези та еволюції української вокальної музики.

Окрему проблематику складають дослідження китайської музичної культури та виконавства, символів в музиці та філософії, національного стилю і музичної інтерпретації. Вагоме значення в даному дослідженні становлять розвідки з музичної семантики та інтерпретології, а також уведення *іншомовних видань*, присвячених вокальному мистецтву Європи і Китаю.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

В ході ознайомлення з текстом дисертації виникло наступне питання:

У підрозділі 1.2 зазначається, що теситура найчастіше зберігається протягом усього оперного соло і що її не слід ототожнювати з поняттям «вокального діапазону» (діапазон співаків може бути досить широким, але теситура може бути комфортною в тій чи іншій частині голосу). Далі Ви наголошуєте, що «... увага до теситури може бути одним з найважливіших факторів, коли йдеться про співаків з широким вокальним діапазоном» (с. 65). Поясніть, будь ласка, це положення.

Аналіз дисертації «**Мистецтво сопрано як виконавський феномен: національні та мовностильові пріоритети**», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво, дає всі підстави дійти єдино можливого висновку: дисертантом розроблено самостійну оригінальну наукову концепцію, викладену в завершеному дослідженні, що відповідає чинним вимогам до робіт такого рангу за нормативними документами.

Враховуючи високий ступінь актуальності обраної теми дослідження, достатній рівень обґрунтованості викладених положень і висновків, аргументації наукової новизни, повноту викладу центральних ідей у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, а також той факт, що в роботі не виявлені порушення академічної доброчесності, слід зробити такий висновок: **Сюн Яхуань** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства,
завідувач кафедри теорії музики
ХНУМ імені І. П. Котляревського,
професор

Оксана АЛЕКСАНДРОВА